

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญ ปริมาณการผลิตยางทั้งหมดของโลกว่ามีจำนวน 26.60 ล้านตัน ส่วนปริมาณการใช้ยางทั้งหมดของโลกมีจำนวน 24.98 ล้านตัน การผลิตยางธรรมชาติของโลกมีจำนวน 10.95 ล้านตัน ร้อยละ 2.39 สาเหตุจากราคาในช่วงที่ผ่านมาอยู่ในเกณฑ์สูงจึงทำให้เกษตรกรผลิต หรือยึดอายุการโค่นยางโดยประเทศผู้ผลิตยางธรรมชาติ ส่วนใหญ่มีการผลิตยางเพิ่มขึ้น ประเทศผู้ผลิตยางธรรมชาติมากที่สุดในโลก 5 อันดับแรกได้แก่ ไทย อินโดนีเซีย อินเดีย มาเลเซีย และเวียดนาม ในจำนวนนี้ปริมาณการผลิตยางของ 3 ประเทศได้แก่ ไทย อินโดนีเซีย และมาเลเซีย มีสัดส่วนถึงร้อยละ 66 ของการผลิตยางทั้งหมดของโลก

การใช้ยางธรรมชาติของโลก จำนวน 10.61 ล้านตัน ร้อยละ 2.28 ประเทศผู้ใช้อย่างธรรมชาติมากที่สุดในโลก 5 อันดับแรก ได้แก่ จีน อินเดีย สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และไทย สัดส่วนการใช้ยางธรรมชาติคิดเป็นร้อยละ 65.85 ของการใช้ยางทั้งหมดของโลก (วารสารยางพารา ฉบับอิเล็กทรอนิกส์ 12 ,2556 :17 ค้นคืน วันที่ 27 กรกฎาคม 2557)

ยางพารา (*Hevea brasiliensis* Muell) เป็นพืชอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศไทย และภูมิภาคอาเซียน ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกยาง 18.76 ล้านไร่ เป็นผู้ผลิตและส่งออกยางมากที่สุดของโลก มีปริมาณการผลิต 3.57 ล้านตัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 33 ของปริมาณการผลิตยางธรรมชาติของโลก ส่งออก 2.95 ล้านตัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 36 ของปริมาณการส่งออกยางธรรมชาติของโลกในปี 2554 ประเทศไทยเป็นผู้ใช้อย่างอันดับ 5 ของโลก ด้านปริมาณ 486,745 ตัน หรือร้อยละ 13.6 ของปริมาณการผลิตยางในประเทศการส่งออกยางธรรมชาติของไทย ส่งออกในรูปของวัตถุดิบ ผลิตภัณฑ์ยาง ไม้ยางพาราแปรรูปและผลิตภัณฑ์ไม้ ทำรายได้ให้แก่ประเทศคิดเป็นมูลค่า 678,942 ล้านบาท ผลผลิตเฉลี่ย 276 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี (วารสารยางพารา ฉบับอิเล็กทรอนิกส์ 12 ,2556 :7 ค้นคืน วันที่ 27 กรกฎาคม 2557)

การที่ประเทศไทยจะเข้าร่วมการเป็นสมาชิกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในปี 2558 สถาบันวิจัยยางเห็นว่าประเทศไทยจะได้ประโยชน์จากภาคยางมากขึ้น โดยเฉพาะภาคการตลาด และภาคอุตสาหกรรม โดยไม่กระทบต่อโครงสร้างอุตสาหกรรมการผลิตยางทั้งระบบ เนื่องจาก

ความเข้มแข็งในอุตสาหกรรมยางพาราไทยค่อนข้างครบวงจร ซึ่งรวมทั้งการผลิตของเกษตรกรในภาคต้นน้ำ ความเข้มแข็งด้านคุณภาพยางจากพื้นฐานการผลิตยางแผ่นดิบ ยางแผ่นรมควัน และยางแท่งมาตรฐานออกสู่ตลาดโลกในภาคกลางน้ำ นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีโอกาสเร่งรัดแนวทางการเพิ่มอุปสงค์ของยางพาราในประเทศกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเน้นการใช้ยางธรรมชาติในงานทางโดยใช้ยางพารากับยางมะตอยราดถนน เพื่อปรับปรุงสมบัติของยางมะตอยให้ดีขึ้นโดยอาศัยสมบัติบางประการที่เป็นข้อดี ของยางธรรมชาติก็เป็นโอกาสที่ไทยจะเป็นผู้นำประเทศในกลุ่มนี้ หันมาบริโภคยางของกลุ่มฯ มากขึ้นของภาคปลายน้ำในโอกาสต่อไป (วารสารยางพารา ฉบับอิเล็กทรอนิกส์ 12,2556 :16 คั่นคั่น วันที่ 27 กรกฎาคม 2557)

จังหวัดน่าน เป็นจังหวัดที่อยู่ทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย มีสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสลับซับซ้อน มีพื้นที่ราบประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่จังหวัด ที่เป็นพื้นที่ทำการเกษตรโดยการปลูกพืชไร่และไม้ผล ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวไร่ มันสำปะหลัง ถั่วลิสง ฯลฯ ประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัดมีอาชีพเกษตรกรรมและนิยมการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มากที่สุด เกษตรกรในพื้นที่ปลูกข้าวโพดเริ่มส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตและประกอบกับสถานะต้นทุนการผลิตเพิ่มมากขึ้น การใช้สารเคมี ปุ๋ยเคมีเพิ่มมากขึ้น แต่ผลผลิตที่ได้ออกมาต่ำกว่ามาตรฐานในแต่ละพื้นที่ ปลูกข้าวโพดในพื้นที่ลาดชัน และส่งผลกระทบต่อปัญหาการบุกรุกทำลายป่า เกษตรกรควรหันมาปลูกพืชทดแทนที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และมีโอกาสที่จะได้รับผลกระทบจากปัญหาการตลาดน้อยลง เช่นการปลูกยางพารา ชา กาแฟ หม่อนไหม และการปลูกข้าวนาแบบขั้นบันได

จังหวัดน่าน มีพื้นที่ปลูกยางพารา 132,156 ไร่ เป็นพื้นที่ยางพาราที่เปิดกรีด 12,096 ไร่ ทั้งนี้อำเภอสันติสุข มีพื้นที่ปลูกยางพารา 15,093 ไร่ พื้นที่เปิดกรีด 3,373 ไร่ (สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน: 2556) ซึ่งแนวโน้มในอนาคตปริมาณการผลิตยางพาราในอำเภอสันติสุข จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ในทางเศรษฐกิจยางพาราเป็นพืชที่สร้างรายได้เลี้ยงชีวิตเกษตรกร ความสำคัญของยางพารต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจของคนในจังหวัดน่าน คือ ช่วยรักษาสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศ การปลูกยางเป็นการสร้างพื้นที่สีเขียวหรือการสร้างสวนป่าเศรษฐกิจของประเทศ อีกทั้งยังช่วยฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมให้เขียวชอุ่ม ดังนั้น จึงส่งผลให้เกษตรกรหันมาสนใจในการปลูกยางพาราเพิ่มมากขึ้นเป็นจำนวนมาก

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการปลูกยางพาราทดแทนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในอำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน เพื่อที่จะได้นำข้อมูลจากการวิจัยไปใช้ในการวางแผนส่งเสริมการปลูกยางพาราให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ และรวมทั้งเป็นข้อมูลให้แก่นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรนำข้อมูลไปทำการส่งเสริมการปลูกยางพาราให้กับเกษตรกรต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม ของเกษตรกร
- 2.2 เพื่อศึกษาสภาพการผลิตยางพาราของเกษตรกร
- 2.3 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการผลิตยางพาราทดแทนการปลูกข้าวโพด
- 2.4 เพื่อศึกษาความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับการผลิตยางพาราของเกษตรกร
- 2.5 เพื่อศึกษา ปัญหา ข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการปลูกยางพาราทดแทนการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในอำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปลูกยางพาราทดแทนการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งสามารถกำหนดตัวแปรต่างๆ ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาการปลูกยางพาราทดแทนการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในอำเภอ สันติสุข จังหวัดน่าน มีขอบเขต ดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน

4.2 ขอบเขตด้านประชากร การวิจัยครั้งนี้ กำหนดศึกษาจากประชากรเกษตรกร ผู้ปลูก ยางพารา ในอำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน

4.3 ขอบเขตด้านเวลา ทำการศึกษาตั้งแต่ เดือน ธันวาคม – กุมภาพันธ์ 2558 เป็น ระยะเวลา 3 เดือน

4.4 ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม สภาพการผลิต ยางพารา ความคิดเห็นเกี่ยวกับการผลิตยางพารา ความรู้ แหล่งความรู้ ปัญหาการผลิต ข้อเสนอแนะ

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยได้กำหนดศัพท์ที่ใช้เฉพาะเกี่ยวกับการศึกษาการปลูกยางพาราทดแทนการ ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในอำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน ดังนี้

5.1 ต้นทุนการผลิตยางพารา หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการผลิตยางพารา เช่น การเตรียมดิน ค่าแรงงาน ค่าปุ๋ย ค่าสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และค่าวัสดุอุปกรณ์ การแปรรูปยางพารา คิดเป็นต้นทุนผันแปรต่อไร่เท่านั้น

5.2 การจัดการด้านการผลิต หมายถึง การดูแลรักษา การให้น้ำ การใส่ปุ๋ย การกำจัด ศัตรูพืชตั้งแต่ปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิต

5.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หมายถึง หน่วยงานที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและ สนับสนุนในด้านความรู้วิชาการ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการตลาดและด้านเงินทุน เป็นทั้งหน่วยงาน ภาครัฐ เอกชน ท้องถิ่น ตลอดจนสถาบันการศึกษา

5.4 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ หมายถึง เหตุผล หรือสาเหตุทางด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร ผู้ปลูกยางพารา คือราคาผลผลิต ปริมาณผลผลิต ต้นทุนในการผลิต ค่าจ้างแรงงาน แหล่งเงินทุน ตลาดรองรับผลผลิต รายได้ในครัวเรือน การถือครองที่ดิน ภาวะราคาคงตัวของพืชชนิดอื่น และการมีรายได้ที่มั่นคง ที่ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกยางพารา สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้อง

5.5 ปัจจัยด้านบุคคล หมายถึง เหตุผล หรือสาเหตุ ทางด้านบุคคลของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา คือ อายุ เพศ ระดับการศึกษา ความรู้พื้นฐานด้านการปลูกยางพารา ประสบการณ์การปลูกยางสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้อง

5.6 ปัจจัยด้านสังคม หมายถึง เหตุผล หรือ สาเหตุทางด้านสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา ต่อ จำนวนแรงงานในครัวเรือน การได้รับข่าวสาร การสนับสนุนจากรัฐ การเป็นสมาชิกกลุ่มสวนยาง การศึกษาดูงาน การฝึกอบรม เส้นทางคมนาคมที่ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกยางพาราสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้อง

5.7 ปัจจัยด้านความคิดเห็น หมายถึง เหตุผล หรือสาเหตุ ของการปลูกยาง ผลกระทบ การลดต้นทุน สิ่งแวดล้อม ผลที่เกิดขึ้น ข้อดี ข้อเสีย ความยั่งยืน รายได้ และแรงจูงใจ ของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้อง

5.8 ปัจจัยด้านความรู้ หมายถึง เหตุผลหรือสาเหตุ ของความรู้ในด้านการ เตรียมดิน การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว ของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้อง

5.9 การผลิตยางพารา หมายถึง เหตุผล หรือสาเหตุของความรู้ในด้านการเตรียมดิน วิธีปลูก การดูแลรักษา การกำจัดวัชพืช และการเก็บเกี่ยว ของเกษตรกรที่ปลูกยางพารา สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้อง

5.10 การปลูกยางพาราทดแทนการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หมายถึง การปลูกยางพาราในพื้นที่ที่เคยปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรในอำเภอสันติสุข

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยเรื่องนี้คาดว่าจะได้ประโยชน์ดังนี้

6.1 นำไปเป็นแนวทางในการวางแผนการพัฒนาการผลิตยางพาราทดแทนการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในอำเภอสันติสุข จังหวัดน่านให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

6.2 นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาส่งเสริมการปลูกยางพาราทดแทนการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในอำเภอสันติสุข จังหวัดน่านและพื้นที่ใกล้เคียง ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น